

rantia exprimitur, cum subinfertur: *Et nesciebat quia Iesus esset. Qui dixit ei: Mulier, quid ploras? Quem quaeris?* Interrogatur doloris causa, ut augeatur desiderium, quatenus cum nominaret quem quaereret, in amore eius ardentius aestuaret. *Ille existimans quia hortulanus esset, dicit ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi ubi posuisti eum, et ego eum tollam.* Forsitan nec errando haec mulier erravit, quae Iesum hortulanum credidit. An non ei spiritualiter hortulanus erat, qui in eius pectore per amoris sui semina virtutum virentia plantabat?

3155 Sed quid est quod viso eo, quem hortulanum credidit, cui necdum dixerat quem quaerebat, ait: *Domine, si tu sustulisti eum?* Quasi enim iam dixisset ex cuius desiderio plangeret, cum dicit quem non dixerat. Sed vis amoris hoc agere solet in animo, ut quem ipse semper cogitat, nullum alium ignorare credat. Recte et haec mulier quem quaerit non dicit, et tamen dicit: *Si tu sustulisti eum, quia alteri non putat incognitum, quem sic ipsa continuo plangit desiderio. Dicit ei Iesus: Maria.* Postquam eam communi vocabulo appellavit ex sexu, et agnitus non est, vocat ex nomine. Ac si ei aperte dicat: *Recognosce eum, a quo recognosceris.* Perfecto quoque viro dicitur: *Navi te ex nomine* (Exon. xxxiii, 12): quia homo commune omnium nostrum vocabulum est, Moyses vero proprium, cui recte dicitur, quia ex nomine scitur: ac si ei aperte Dominus dicat: *Non te generaliter ut ceteros, sed specialiter scio.* Maria ergo quia vocatur ex nomine, recognoscit auctorem, atque eum protinus *rabboni*, id est magistrum vocat, quia et ipse erat qui quaerebatur exterius, et ipse qui eam interius ut quaereret, docebat. Iam vero ab Evangelista non subditur quid mulier fecit,

sed ex eo innuitur quod audivit. Cui dicitur: *Noli me tangere; nondum enim ascendi ad Patrem meum.* In his namque verbis ostenditur, quod Maria amplecti voluit eius vestigia, quem recognovit. Sed ei magister dicit: *Noli me tangere.* Non quia post resurrectionem Dominus tactum renuit feminarum, cum de duabus ad sepulcrum eius venientibus scriptum sit: *Accesserunt, et tenuerunt pedes eius* (MATTH. xxviii, 9).

Sed cur tangi non debeat, ratio quoque additur, cum subinfertur: *Nondum enim ascendi ad Patrem meum.* In corde etenim nostro tunc Iesus ad Patrem ascendit, cum aequalis creditur Patri. Nam quisquis eum aequalem Patri non credit, adhuc in eius pectore ad Patrem Dominus non ascendit. Ille ergo Iesum veraciter tangit, qui Patri Filium coaeternum credit. In corde etenim Pauli iam ad Patrem Iesus ascenderat, cum idem Paulus dicebat: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo* (PHIL. ii, 6). Unde Ioannes quoque Redemptorem nostrum manu fidei tetigit, qui ait: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt.* Tangit ergo Dominum, qui cum Patri aeternitate substantiae aequalem credit. Sed fortasse aliquis tacita quaestione pulsatur, quomodo Filius Patri esse aequalis possit. Qua in re humana natura quod admirando comprehendere non valet, restat ut hoc sibi esse credibile ex admiratione alia sciat. Habet namque quod ad haec sibi sub brevitate respondeat. Constat enim quia ipse creavit Matrem, in cuius virgineo utero ex humanitate crearetur. Quid ergo mirum si aequalis est Patri, qui prior est Matre? Paulo quoque attestante didicimus: *Christum Dei virtutem et Dei sa-*

pietiam (I COR. i, 24). Qui ergo Filium minorem putat, Patri specialiter derogat, cuius sapientiam ei esse inaequalem fatetur. Quis etenim homo potens aequanimitate ferret, si quis ei diceret: *Magnus quidem es; sed tamen sapientia tua te minor est?* Ipse quoque Dominus dicit: *Ego et Pater unum sumus* (IOANN. x, 30). Et rursus ait: *Pater maior me est* (Ibid. xiv, 28). De quo etiam scriptum est, quia *subditus erat parentibus suis* (LUC. ii, 51). Quid ergo mirum si ex humanitate sua minorem se Patre asserit in coelo, ex qua subiectus erat etiam parentibus in terra? Ex qua humanitate nunc Mariae dicitur: *Vade ad fratres meos, et dic eis: Ascendo ad Patrem meum, et Patrem vestrum: Deum meum, et Deum vestrum.* Cum *meum* dicat et *vestrum*, cur non communiter dicit nostrum? Sed distincte loquens, indicat quia eundem Patrem et Deum dissimiliter habeat ipse quam nos. *Ascendo ad Patrem meum, videlicet per naturam: et Patrem vestrum, per gratiam. Ad Deum meum, quia descendi; ad Deum vestrum, quia ascendetis.* Quia enim et ego homo, Deus mihi est: quia vos ab errore liberati, Deus est vobis. Distincte ergo mihi Pater et Deus est, quia quem ante saecula Deum genuit, hominem in fine saeculorum mecum creavit. *Venit Maria Magdalene amonitans discipulis, quia vidi Dominum, et haec dixit mihi.* Ecce humani generis culpa ibi absconditur, unde processit. Quia enim in paradiso mulier viro propinavit mortem, a sepulcro mulier viris annunciat vitam: et dicta sui vivificatoris narrat, quae mortiferi serpentis verba narraverat. Ac si humano generi non verbis Dominus, sed rebus dicat: De qua manu visus illatus est potus mortis, de ipsa suscipite poculum vitae.

3157 Haec de expositione lectionis evange-

licae succincte transcurramus; nunc optulante eodem, de quo loquimur, Domino, et resurrectionis eius gloriam et pietatis viscera consideremus. Citius a morte voluit resurgere, ne nostra diu anima in infidelitatis morte maneret. Unde bene quoque per Psalmistam dicitur: *De torrente in via bibet, propterea exultabit caput* (PSAL. cix, 7). In humano quippe genere ab ipso mundi initio torrens mortis effluerat: sed de hoc torrente Dominus in via bibit, quia mortem in transitu gustavit. Atque ideo exaltavit caput; quia hoc quod moriendo in sepulcro posuit, resurgendo super angelos elevavit: et inde antiquum hostem in aeternum percudit, unde saevire contra se manus persequentium temporaliter permisit. Quod aperte Dominus beato Iob indicat, dicens: *Numquid capies Leviathan hamo?* (Iob xi, 20).

Per Leviathan quippe, quod additamentum eorum dicitur, cetus ille devorator humani generis designatur. Qui, dum se divinitatem homini addere spondit, immortalitatem sustulit. Qui praevaricationis quoque culpam, quam primo homini propinavit, dum se sequentibus pessima persuasione multiplicat, poenas eis sine cessatione coaccravit. In hamo autem esca ostenditur, aculeus occultatorem. Hunc ergo Pater omnipotens hamo coepit, quia ad mortem illius unigenitum Filium incarnatum misit, in quo et caro passibilis videri posset, et divinitas impassibilis videri non posset. Cumque in eo serpens iste per manus persequentium escam corporis momordit, divinitatis illum aculeus perforavit. Prius vero eum in miraculis Deum cognoverat, sed de cognitione sua ad dubitationem cecidit, quando hunc passibilem vidit. Quasi hamus ergo fauces glutientis tenuit, dum in illo esca carnis patuit, quam devorator appeteret; et divinitas pas-

sionis tempore latuit, quae necaret. In hamo eius incarnationis captus est; quia dum in illo appetit escam corporis, transfixus est aculeo divinitatis. Ibi quippe inerat humanitas, quae ad se devoratorum duceret; ibi divinitas, quae perforaret; ibi aperta infirmitas, quae provocaret; ibi occulta virtus, quae raptoris faucem transfigeret. In hamo igitur captus est, quia inde interiit, unde momordit. Et quos iure tenebat mortales, perdidit: quia eum, in quo ius non habuit, morte appetere immortalem praesumpsit.

3159 Hinc est etiam quod haec ipsa, de qua loquimur, Maria vivit; quia ille pro humano genere, qui morti nihil debebat, occubuit. Hinc est quod nos quotidie ad vitam post culpas revertimur; quia ad poenam nostram Conditor sine culpa descendit. Ecce iam antiquus hostis ea quae de humano genere ceperat spolia amisit, supplantationis suae victoriam perdidit. Quotidie peccatores ad vitam redeunt: quotidie de eius faucibus Redemptoris manu rapiuntur. Unde bene quoque ad beatum Iob voce Dominica iterum dicitur: *Aut armilla perforabis maxillam eius?* (Iob xl, 21). Armilla ubi ponitur, ambiendo constringit. Quid ergo per armillam, nisi circumplectens nos divina misericordia designatur? Quae Leviathan istius maxillam perforat, dum nobis post perpetrata quae prohibuit, adhuc poenitentiae remedium ostendit. Armilla Dominus maxillam Leviathan perforat, quia ipse ineffabili misericordiae suae potentia sic malitiae antiqui hostis obviat, ut aliquando eos etiam quos iam cepit, amittat. Et quasi ab ore illius cadunt, qui post perpetratas culpas ad innocentiam redeunt. Quis enim ore illius semel raptus, maxillam eius evaderet, si perforata non esset? Cui non in ore Petrum tenuit, cum negavit?

An non in ore David tenuit, cum in tantam se luxuriae voragine mersit? Sed dum ad vitam uterque per poenitentiam rediit, Leviathan iste eos alio modo quasi per maxillae suae foramen amisit. Per foramen ergo maxillae ab eius ore subtracti sunt, qui post perpetrationem tantae nequitiae poenitendo redierunt. Quis autem hominum Leviathan istius os evadat, ut illicita nulla committat? Sed hinc cognoscimus, quantum Redemptori humani generis debitor sumus, qui non solum nos in ore Leviathan ire prohibuit, sed ab ore etiam eius redire concessit. Qui spem peccatorum non abstulit; quia maxillam eius ut evadendi viam tribueret, perforavit, ut saltem post morsum fugiat, qui incautus prius cavere noluit ne morderetur. Ubique ergo nobis occurrit superna medicina: quia et dedit homini praecepta, ne peccet; et tamen peccanti dedit remedia, ne desperet. Unde cavendum summopere est, ne quis delectatione peccati Leviathan istius ore rapiatur: et tamen si raptus fuerit, non desperet: quia si peccatum perfecte lugeat, adhuc foramen in maxilla eius invenit, per quod evadat.

3160 Adest testis divinae misericordiae haec ipsa de qua loquimur Maria, de qua phariseus dum pietatis fontem vellet obstruere, dicebat: *Hic si esset propheta, sciret utique, quae et qualis est mulier quae tangit eum, quia peccatrix est* (Luc. vii, 39). Sed lavit lacrymis maculas cordis et corporis, et Redemptoris sui vestigia tetigit, quae sua itinera prava dereliquit. Sedebat ad pedes Iesu, verbumque de ore illius audiebat. Venti adhaeserat, mortuum quaerebat. Viventem reperit, quem mortuum quaesivit. Tantumque apud eum locum gratiae invenit, ut hunc ipsis quoque apostolis, eius videlicet nuntiis, ipsa nuntiaret. Quid itaque, fratres, quid in hac

Varia de Resurrectione Christi.

(EX S. BERNARDINO SERENI, VOL. II, SERM. 58).

3161 TERTIO Christi resurrectio fuit etiam necessaria pro damnatis, et maxime ut in inferno ex iustitia Dei tribus maior afflictio crescat. Primo daemonebus: secundo spiritibus: tertio corporibus.

3162 Primo, inquam, ut crescat maior afflictio daemonebus qui in creationis exordio Christum incarnatum viderunt, et illi inviderunt, secundum Bernard. *Et invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum*, ut dicitur Sapient. iii. Quanto putas ergo cruciatu livoris alii incomprehensibilibus poenis illos torqueri, quando illum sentiant exaltatum ad dexteram Dei Patris, atque in coelo et in terra, id est, in toto universo, scilicet, quae per gloriam remunerem comprehensores, gubernem per gratiam victores, et per iustitiam cruciem inferos offensores: unde de daemonebus ab eo cruciatus per Is. lxiii ipse ait: *Calcei eos in furore meo, et concutavi eos in ira mea.*

3163 Secundo resurrexit Dominus Iesus Christus ut crescat maior afflictio ipsis animabus damnatis quae vident quod Christus pro liberatione earum mortuus est et resurrexit, quem ipsae tam viliter contempserunt: unde Apoc. xiv. de talibus Ioann. ait: *Cruciabundus igne, et sulphure*, scilicet, pro peccatis irascibilis parvis et concupiscentibus; ecce poena sensus: *In conspectu Angelorum sanctorum, et in conspectu agni*, scilicet, in gloria suscitati: quia damnati conspiciunt se privatos sempiterna vita, et participatione gloriae Christi, et consortii Angelorum: ecce poena damni, quae gravior est, secundum Hieronymum, quam poena sensus.

3164 Tertio vero resurrexit ut crescat maior afflictio corporibus damnatorum, quod quidem post ultimum iudicium futurum est: unde (Apoc. i) dicitur: *Vidit eum omnis oculus, et qui cum pupugerant*, id est, criminaliter offenderunt: et iterum, c. xiv. ait, de damnato homine: *Bibet de vino irae Dei*. Quid per vinum, nisi tormenta interna et spiritualia denotantur? Sicut enim quum bibitur vinum, non solum in corpore recipitur, verum etiam ab intra per totum corpus diffunditur; sic quidem spiritualis poena in mente damnati hominis iam recepta, non solum mentem ipsam per totum penetrat, sed etiam in corpore ipsa redundat. Unde Iob xxxi: *Videbunt oculi eius interfectionem suam*, id est, separationem a gloriosa vita quae est in Christo Iesu; ecce poena damni: *et de furore omnipotentis bibet*; ecce poena mentalis, et corporalis sensus quibus damnati aeternaliter punientur. Et sic patet quod Christi resurrectio etiam infernalibus ex iustitia necessaria comprobatur.

re debemus aspicere, nisi immensam misericordiam Conditoris nostri? qui nobis velut in signo ad exemplum poenitentiae posuit eos, quos per poenitentiam vivere post lapsum fecit. Perpendo enim Petrum, considero latronem, aspicio Zachaeum, intueor Mariam, et nihil in his aliud video, nisi ante oculos nostros posita spei et poenitentiae exempla. Fortasse enim in fide lapsus est aliquis; aspiciat Petrum, qui amare flevit, quod timide negaverat. Alius contra proximum suum in malitia crudelitatis exarsit; aspiciat latronem, qui et in ipso mortis articulo ad vitae praemia poenitendo pervenit. Alius avaritiae aestibus anhelans aliena diripuit; aspiciat Zachaeum, qui si quid alicui abstulit, quadruplum reddidit. Alius libidinis igne succensus, carnis munditiam perdidit; aspiciat Mariam, quae in se amorem carnis igne divini amoris excoxit. Ecce omnipotens Deus ubique oculis nostris quos imitari debeamus obicit, ubique exempla suae misericordiae opponit. Mala ergo iam displiceant, vel experta. Libenter obliviscitur omnipotens Deus quod nocentes fuimus, paratus est poenitentiam nostram nobis ad innocentiam deputare. Inquinati post aquas salutis, renascamur ex lacrymis. Itaque iuxta primi Pastoris vocem, *sicut modo geniti infantes lac concupiscite* (I PETR. II, 2). Redite, parvuli filii, ad sinum matris vestrae aeternae Sapientiae; sugite larga ubera pietatis Dei; transacta plangite, imminetia vitate. Redemptor noster momentaneos fletus nostros aeterno consolabitur gaudio, qui vivit et regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Dei, per omnia saecula saeculorum. Amen.

FERIA SEXTA

LECTIO SANCTI EVANGELII SECUNDUM MATTHAEUM.
Matth. XXVII, 16-20.

In illo tempore: Undecim discipuli abierunt in Galilaeam, in montem, ubi constituerat illis Iesus.

17. Et videntes eum adoraverunt: quidam autem dubitaverunt.
18. Et accedens Iesus locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas in caelo et in terra.

19. Euntes ergo, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti:
20. docentes eos servare omnia quaecumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem saeculi.

Homilia S. Hieronymi Presbyteri.
Habetur integra in *Brev. Rom.*, excerptis 3 lin.

Homilia S. Thomae Aquinatis.
COMMENT. IN MATTH. CAP. 28.

3165 **U**NDECIM autem discipuli abierunt in Galilaeam, etc. Supra auditum est quomodo notitia resurrectionis pervenit ad discipulos ex revelatione mulierum; hic quomodo ex eius visione. Et dividitur: quia primo ponitur Christi apparitio; secundo parentis instructio. Secunda ibi, *Et accedens Iesus locutus est eis*. Circa primum tria facit. Primo describitur locus visionis: secundo visio; tertio officium. Dicit ergo, *Undecim autem discipuli abierunt in Galilaeam*; quia obedientes Christo abierunt in Galilaeam. Quod dicit, *Undecim*, intelligendum, quod Iudas abierrat: Ioann. vi, 71: *Dnōdecim elegi vos, et unus ex vobis diabolus est*. Sed duo sunt notanda, quod Christus videtur in Galilaea, et quod in monte. Galilaea interpretatur transmigrationi. Per hoc signatur quod nullus potest videre Deum, nisi ex duplici transmigratione transferatur, scilicet, a vitio ad virtutem; supra v, 8: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*; item, a mortalitate ad immortalitatem; unde dicit Apostolus, Philipp. 1, 23: *Coarctor autem e duobus, desiderium habens dissolvi, et esse cum Chri-*

sto. Item visus est in monte, ad signandum quod qui vult videre Deum, oportet quod tendat ad celsitudinem iustitiae; Ps. LXXXIII, 3: *Ubi de virtute in virtutem*. Item quod in monte, significat excellentiam illam, ad quam exaltatus est per resurrectionem: quia dum fuit in mundo, fuit in valle mortalitatis, et ascendit in montem immortalitatis per resurrectionem. Is. cap. II, vers. 2: *Elevabitur super colles, et fluent ad eum omnes gentes*.

Et notate, quod apparet eis in loco 3166 *ubi constituerat*, in quo signatur obedientia, quia soli obedientes veniunt ad visionem divinam; in Ioann. XIV, 15: *Si diligitis me, mandata mea servate*: et sequitur (vers. 21): *Et ego diligam eum, et manifestabo ei meipsum*. Ps. CXVIII, 104: *A mandatis tuis intellexi*; id est, ab observatione mandatorum; unde in veteri lege nemo poterat ascendere in montem; nova lex supplet. Et necessarium fuit, quod eis apparuerit, quia testes debebant ad tantum opus dari. Sed ipse dedit testes non solum de auditu, sed etiam de visu; I Ioann. 1, 2: *Quod vidimus, et audivimus... hoc testamur*.

Sed quaestio est, quando fuit facta 3167 haec apparitio: et secundum quod Augustinus dicit, in prima die resurrectionis non, quia in sero fuit visio, ubi Thomas non erat. Item nec infra octavam, aut in octava die, quia in Ierusalem fuerunt octo diebus. Nec possumus dicere, quod statim post octo dies: quia contradiceremus Ioanni, qui dicit, quod quando manifestavit se ad mare Tiberiadis, iam tertio manifestatus est Iesus; et haec hic non est tertia, sed post haec tertiam facta est.

Et videntes. Notandum quod considerantium Dei magnalia duo sunt genera, quia quidam habent illa in reverentia; unde Abraham dixit, Gen. XVIII, 27:

Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis et cinis; et Iob IX, 14: *Quantus sum ego ut respondeam ei, et loquar verbis meis cum eo?* Et sequitur: *Ideo me reprehendo, et ago poenitentiam in favilla et cinere*. Item haec reverentia reperitur in angelis. Apoc. VII, 11: *Omnes angeli ceciderunt in conspectu throni in facies suas, et adoraverunt Deum*. Et hoc est, quia quanto magis aliquis eum cognoscit, eo magis reveretur eum. Sed aliqui in infidelitatem vertuntur: volunt enim omnia adaequare suo intellectui; unde quaecumque non intelligunt, blasphemant. Sic fuit de discipulis, quia et videntes eum adoraverunt. Ps. XXXI, 7: *Adorabimus in loco ubi steterunt pedes eius: quidam autem dubitaverunt*; ideo Dominus tradidit se palpandum, ut dicitur Luc. XXIV.

3169 *Et accedens Iesus locutus est eis*. Hic ponitur instructio facta a Christo. Et tria sunt consideranda. Primo potestatem denuntiat; secundo officium iniungit; tertio auxilium futurum promittit. Secunda ibi, *Euntes ergo docete omnes gentes*; tertia ibi, *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus*. Dicit ergo: *Et accedens Iesus locutus est eis*. Discipuli dispartiti erant, quia quidam eum in reverentiam habebant, quidam autem dubitabant; ideo indigebant utroque, scilicet, quod manifestaret se, et quod confortaret eos. Sic accessit ad totum populum; Is. IX, 2: *Populus (gentium) qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam*. Item nuntiavit potestatem: *Data est mihi omnis potestas in caelo et in terra*. Et sicut dicit Hieronymus, data est potestas ei qui a populo ante crucifixus est. Potentia Dei nihil aliud est quam omnipotentia; et haec data non est Christo, quia non convenit Christo secundum humanitatem. Convenit autem ei aliquid, et secundum quod homo, et se-

cundum quod Deus: unde in Christo secundum quod homo, est scientia, voluntas et liberum arbitrium, et similiter secundum quod Deus. Duplex ergo in Christo est voluntas, scilicet creata et increata. Potest ergo argui quod duplex est potentia, et duplex scientia, etc.

Est ergo quaestio, quare sicut commu- 3170 nicatur ei omnis scientia, quare non omnipotentia. Ratio est ista. Scientia et cognitio est secundum assimilationem cognoscentis ad cognitum, quia sufficit quod species cognitivum sint in cognoscente aliquo modo, vel ita quod per essentiam cognoscat, vel quod sint inditae, vel ita quod accipiantur a rebus: qualitercumque sint, sufficit ad cognitionem: ideo non oportet quod essentia sit omnium, sed quod sit capax omnium. Hoc autem esse receptionis infinitae, sicut materia prima. Sed potentia activa sequitur actum, quia quantum est actu, tantum habet agere; ideo qui habet omnipotentiam activam, habet potentiam ad actum omnium. Hoc autem non est, nisi quia habeat potentiam infinitam, quod non convenit Christo in quantum homo, sed solum in quantum Deus.

3171 Quid ergo dicit quod *mhi est data omnis potestas in caelo et in terra*? Notandum, secundum Hilarium, quod datio potest intelligi sive quantum ad divinitatem, quia Pater ab aeterno suam essentiam communicavit Filio; et quia sua essentia est sua potentia, ideo ab aeterno dedit suam potentiam; vel potest etiam referri ad Christum, secundum humanitatem. Sed intelligendum quod humanitas Christi aliquid accepit gratia unionis, et haec sunt omnia quae sunt Deo propria; aliquid autem accepit consequens unionem, ut plenitudinem gratiae et huiusmodi, et est quasi effectus unionis; Ioann. 1, 14: *Vidimus eum quasi unigenitum a Patre plenum gratiae*

et veritatis. In omnibus ergo his quae in-
sunt Christo gratia unionis, non oportet
quod omnia dicantur secundum dup-
licitatem, sed in aliis quae consequun-
tur. Unde dico quod potentia est data,
non quia alia potentia sit data, sed data
est secundum quod est unita Verbo, ut
Filio Dei per naturam, sed Christo per
gratiam unionis.

3172 Sed quare magis dicit post resurre-
ctionem, *Data est mihi omnis potestas*.
quam ante resurrectionem? Dicendum
quod in Scriptura dicitur aliquid fieri,
quando primo innotescit: sic ergo ante
resurrectionem non fuit ita manifestata
omnipotentia, licet eam habuerit; sed
tunc fuit maxime manifestata, quando
potuit totum mundum convertere. Pos-
sumus et aliter dicere, quod potestas si-
gnificat quemdam honorem praesidentia-
e, sicut dicimus homines in potentia-
tibus; et sic accipitur hic potestas. Con-
stat autem quod Christus qui ab aeterno
habebat regnum mundi, ut Dei Filius,
executionem accepit ex resurrectione;
quasi dicat: iam sum in possessione.
De ista habetur Daniel. vii, 26: *Iudi-
cium sedebit, ut auferatur potentia, et con-
teratur, et disperat usque in finem. Re-
gnum autem, et potestas, et magnitudo
regni datur populo sanctorum Altissimi,
cuius regnum, regnum sempiternum est,
et omnes reges servient ei, et obedient.*
Unde intelligitur quaedam praesidentia
actualis: sicut si exaltaretur Filius ad
exercitium potestatis quam naturaliter
habebat; Apoc. v, 12: *Dignus est agnus
qui occisus est, accipere virtutem et divi-
nitatem.*

3173 *Evangelium ergo docete omnes gentes.* Hic
iniungit officium; et triplex iniungit of-
ficium. Primo docendi; secundo bap-
tizandi; tertio officium informandi qua-
dam ad mores. Dicit ergo: *Evangelium
docete omnes gentes.* Et hoc sic sequitur;

quasi dicat: Data est mihi omnis pote-
stas a Deo, quod non solum Iudaei, sed
etiam gentes convertantur ad me; ideo
quia tempus est, *Evangelium docete omnes gen-
tes.* Ioann. xx, 21: *Sicut misit me Pater,
et ego mitto vos.* Et Luc. xxii, vers. 29: *Ego
dispono vobis sicut disposuit mihi
Pater meum regnum.* Et dicit, *Evangelium ergo
docete*; quia hoc est primum, in quo de-
bemus instrui, scilicet, in fide, quia *sine
fide impossibile est placere Deo*, ad Hebr.
xi, 6. Et ex hoc inolevit in Ecclesia,
quod primo catechizat baptizandos, idest
instruit in fide. Et potestate accepta,
mittit ad omnes gentes; et hoc est quod
dicit: *Docete omnes gentes.* Is. xlix, 6: *Dedi
te in lucem gentium, ut sis salus
mea usque ad extremam terrae.*

Et postquam docti sunt de fide, dat
officium baptizandi. *Baptizantes eos*, etc.
quasi diceret: Qui ad dignitatem pro-
mouetur, oportet quod primo notificetur
ei dignitas, ut ei post reverentia habeatur.
Ad GALAT. iii, 27: *Quicumque in
Christo baptizati estis, Christum induistis.*
Sed quae est forma baptismi? *In nomine
Patris, et Filii, et Spiritus sancti.*

In Christo duo sunt, humanitas et divi-
nitas. Humanitas est via, non finis;
Ioann. xiv, vers. 6: *Ego sum via, veri-
tas, et vita*: veritas, tamquam finis con-
templativae: vita, tamquam finis acti-
vae. Non volo quod in via, scilicet in
humanitate, maneatis, sed ulterius trans-
eatis ad divinitatem; ideo oportebat
quod duo signarentur, humanitas et divi-
nitas. Per baptismum humanitas; ad
Rom. vi, 4: *Consepulti enim sumus cum
illo per baptismum in mortem*; et per
formam verborum, divinitas; ita quod
sanctificatio est per divinitatem; et ideo
dicit: *In nomine Patris, et Filii, et Spiritus
sancti.* Et ratio est, quia per bap-
tismum fit regeneratio, et in regeneratione
tria requiruntur. Primo, cui fiat; secundo,

per quem; tertio, quo. Cui, scilicet, Deo
Patri, ut dicit Apostolus Rom. viii, 29: *Quos
praecevit, hos et praeordinavit con-
formes fieri imaginis Filii sui.* Et Ioann. i,
12: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri his
qui credunt in nomine eius.* Per quem,
quia per Filium; Galat. iv, 4: *Misit
Deus Filium suum... ut adoptionem fi-
liorum reciperemus*, quia per adoptionem
ad naturalem filium sumus filii. Item
quo, quia accepimus donum Spiritus
sancti; ad Rom. viii, 15: *Non accepistis
spiritum servitutis iterum in timore, sed
accepistis spiritum adoptionis filiorum Dei.*
Ideo oportuit fieri mentionem de Patre,
Filio et Spiritu sancto. Et ista in bap-
tismo Christi fuerunt, quia fuit Filius
per quem, Pater a quo, et Spiritus sanctus
in columba. Et dicitur, *In nomine*,
idest in invocatione nominis, vel in vir-
tute nominis, quia virtutem habet; Ierem.
xiv, 9: *Tu autem in nobis es,
Domine, et nomen tuum invocatum est
super nos, ne derelinquas nos.* Item di-
cit, *In nomine*, non in nominibus, et
confunduntur haereses, quae non ponunt
distinctionem, in hoc quod dicit, *In no-
mine Patris, et Filii.* Sed confunditur
Arius per hoc quod in singulari dicit,
In nomine.

3176 Notandum quod in primitiva Ecclesia
baptizabatur in nomine Christi, [Cfr.
Sum. III, q. 66, a. 6], et hoc ut red-
deretur nomen venerabile. Sed num-
quid modo sufficeret? Credo quod non,
quia expressa requiritur invocatio Trini-
tatis. In Christo continetur implicite
Trinitas; sic ergo inducit ut eos in-
strueret ad baptismum. Sed contra
Apostolus dicit, quod non misit eum
Deus baptizare sed evangelizare, sed
baptizare per alios, sicut Christus non
baptizabat, sed discipuli eius.

3177 *Docentes eos servare omnia quaecum-
que mandavi vobis.* Sed numquid suffi-

cit ad salutem credere et baptizari? Non;
immo etiam requiritur instructio morum;
ideo dicit: *Docentes servare omnia quae-
cumque mandavi vobis.* Ps. cxviii, 4: *Tu
mandasti mandata tua custodiri nimis.*
Et dicit, *Quae mandavi*, non quae con-
sultui. Unde infra x, 27: *Quae vobis dico,
omnibus dico.*

Tunc ponit tertium: *Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi.* Hic promittit auxi-
3178
lium; quare respondet dicentibus: Tu
mandas quod doceamus omnes, non sum-
mus sufficientes. Non timeatis, quia *ego
vobiscum sum.* Et notate quod sicut man-
datum ponitur transire in omnes, sic
et auxilium; quia promittit Apostolis
et aliis milie exequentibus: unde ipse
ad Patrem orans dicit Ioann. xvii, vers. 20: *Non pro eis autem rogo tantum (scilicet
discipulis), sed et pro his qui credituri
sunt per verbum eorum in me.* Unde om-
nibus communiter promittit, Ioann. xiv,
12: *Qui credit in me, opera quae ego
facio, et ipse faciet et maiora horum fa-
ciet.* Item per omne tempus; unde dicit: *Omnibus diebus usque ad consummationem
saeculi.* Non sic dicit, ut quasi post non
sit nobiscum, nisi usque ad consumma-
tionem saeculi, sed quia tunc erimus
per consummationem in gloria; Apoc.
xxi, 3: *Ecce tabernaculum Dei cum ho-
minibus, et habitabit cum eis, et ipsi po-
pulus eius erunt, et ipse Deus cum eis
erit eorum Deus.* Unde etiam Is. vii
dicitur quod vocabitur nomen eius Em-
manuel, quod interpretatur Nobiscum
Deus. *Usque ad consummationem saeculi*;
quasi dicat: Generatio fidelium fortior
est quam mundus. Non enim peribit mun-
dus, donec omnia fiant, idest, Ecclesia
fidelium consummetur, et compleatur
numerus electorum a Deo in vitam aet-
ternam, cui est honor et potestas per
infinita saecula saeculorum. Amen.

Varia de Resurrectione Christi.

(EX S. BERNARDINO SENESI, VOL. II, SERM. 35.)

3179 SECUNDO contemplerur resurrectionis Christi temporalitatem: circa quam, secundum scientiam Alexandri de Ales, triplex consideremus tempus. Primo tempus festinatum: secundo tempus expectatum: tertio tempus determinatum.

3180 Primo consideremus Christi resurrectionis tempus festinatum. Non conveniens enim fuit resurrectionem Christi usque ad generalem resurrectionem omnium corporum retardare. Et hoc, primo nec quantum ad ipsum, secundo nec quantum ad nos.

3181 Primo enim quantum ad ipsum, non debuit Christus retardare eam, et hoc maxime propter duo. Primo propter dissimilitudinem: secundo propter dignitatem. Primo propter dissimilitudinem, quia non est similis conditio sua conditioni nostrae, nam sua est a principio coelestis, sicut Apostolus (I COR. XV) ait: *Secundus homo de coelo coelestis*; Glossa ait: quia non est de humano ritu, sed ritu divino conceptus est, et natus: nostra vero conditio de principio terreno est; unde ibidem Gloss. ait: qualis terrenus, tales terreni. Secundo propter dignitatem: quia enim Christus primus est, et maximus in dignitate, ideo dignum est ut prius resurgat in gloriae sublimitate: ideo Apocal. 1: *Princeps Regnum terrae nominatur*.

SABBATO IN ALBIS

LECTIO SANCTI EVANGELII SECUNDEM IOANNEM.
Ioann. XX, 1-9

1 In illo tempore: Una sabbati Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebrae essent, ad monumentum: et vidit lapidem sublatum a monumento.

2. Currebat ergo, et venit ad Simonem Petrum, et ad alium discipulum, quem amabat Iesus, et dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento, et nescimus ubi posuerunt eum.

3. Exiit ergo Petrus, et ille alius discipulus, et venerunt ad monumentum.

4. Currebant autem duo simul, et ille alius discipulus praecurrit citius Petro, et venit primus ad monumentum.

5. Et cum se inclinasset, vidit posita linteamina, non tamen introivit.

6. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, et introivit in monumentum, et vidit linteamina posita,

7. et sudarium, quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum.

8. Tunc ergo introivit et ille discipulus, qui venerat primus ad monumentum: et vidit et credidit:

9. nondum enim sciebat Scripturam, quia oportebat eum a mortuis resurgere.

Homilia S. Gregorii Papae.

HOMILIA XXII IN EVANGELIIS. *Habita ad populum in basilica beati Iohannis, quae appellatur Constantiniana, Sabbato post Pascha.*

TRACTUS longa molestia stomachus, diu me caritati vestrae de lectionis evangelicae expositione loqui prohibuit. Vox namque ipsa a clamoris virtute succumbit; et quia a multis audiri non valeo, loqui, fateor, inter multos erubesco. Sed hanc in me verecundiam et ipse reprehendo. Quid enim? Numquid si multis prodesse queo, nec paucis curabo? Et si ex messe portare manipulos multos non possum, numquidnam debeo ad aream vacuus redire? Quamvis enim quantos debeo ferre non valeo, certe vel paucos, certe vel duos, certe vel unum feram. Habet namque ipsa infirmitatis intentio mercedis suae certitudinem: quia supernus arbiter noster, etsi pondus considerat in retributione, tamen vires pensat in pondere.

Lectio sancti Evangelii, quam modo, fratres, audistis, valde in superficie historica est aperta, sed eius nobis sunt mysteria sub brevitate requirenda: *Maria Magdalene cum adhuc tenebrae essent, venit ad monumentum.* Iuxta historiam notatur hora: iuxta intellectum vero mysticum requirentis signatur intelligentia. Maria etenim auctorem omnium, quem carne viderat mortuum, quaerebat in monumento; et quia hunc minime invenit, furatum credidit. Adhuc ergo erant tenebrae cum venit ad monumentum. Currebat citius, discipulique nuntiavit. Sed illi prae ceteris ecurrerunt qui prae ceteris amaverunt, videlicet Petrus et Ioannes. *Carrebant autem duo simul, sed Ioannes praecurrit citius Petro, et venit prior ad monumentum, sed ingredi non praesumpsit.* Venit vero posterior Petrus, et intravit. Quid, fratres,

quid cursus iste significat? Numquid haec tam subtilis Evangelistae descriptio a mysteris vacare credenda est? Minime. Neque enim se Ioannes et praesise et non intrasse dicret, si in ipsa sua trepidatione mysterium defuisse credidisset. Quid ergo per Ioannem nisi Synagoga; quid per Petrum nisi Ecclesia designatur? Nec mirum esse videatur quod per iuniorem Synagoga, per scioiorem vero Ecclesia signari perhibetur: quia etsi ad Dei cultum prior est Synagoga quam Ecclesia gentium, ad usum tamen saeculi prior est multitudo gentium, quam Synagoga, Paulo attestante, qui ait: *Quia non prius quod spiritale est, sed quod animale* (I COR. XV, 46). Per scioiorem ergo Petrum significatur Ecclesia gentium: per iuniorem vero Ioannem Synagoga Iudaeorum. Currerunt ambo simul: quia ab ortu sui tempore usque ad occasum, pari et communi via, etsi non pari et communi sensu, gentilitas cum Synagoga cucurrit.

3184 Venit Synagoga prior ad monumentum, sed minime intravit, quia Legis quidem mandata percepit, prophetias de incarnatione ac passione Dominica audivit, sed credere in mortuum noluit. Vidit enim Ioannes posita linteamina, non tamen introivit: quia videlicet Synagoga et Scripturae sacrae sacramenta cognovit, et tamen ad fidem passionis Dominicae credendo intrare distulit. Quem diu longaeque prophetavit, praesentem vidit, et renuit: hominem esse despexit, Deum carne mortalem factum credere noluit. Quid ergo est, nisi quia et citius cucurrit, et tamen ante monumentum vacua stetit: *Venit autem Simon Petrus sequens eum, et introivit in monumentum, quia secuta posterior Ecclesia gentium, Mediatorem Dei et hominum hominem Iesum Christum et cognovit carne mortuum, et viventem credidit Deum. Vidit*

linteamina posita et sudarium quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum. Quid esse, fratres, credimus, quod sudarium capitis Domini cum linteaminibus non invenitur in monumento, nisi quia Paulo attestante, caput Christi Deus, et divinitatis incomprehensibilia sacramenta ab infirmitatis nostrae cognitione disiuncta sunt, eiusque potentia creaturae transcendit naturam? Et notandum quod non solum separatim, sed etiam involutum inveniri dicitur in unum locum. Linteum quippe quod involvitur, eius nec initium nec finis aspicietur. Recte ergo sudarium capitis involutum inventum est: quia celsitudo divinitatis nec coepit esse, nec desinit: nec per initium nascitur, nec termino coangustatur.

Bene autem additur: *In unum locum*, quia in scissura mentium Deus non est. Deus quippe in unitate est, et illi eius habere gratiam merentur, qui se ab invicem per sectarum scandala non dividunt. Sed quia solet per sudarium laborantium sudor detergi, potest etiam sudarii nomine exprimi labor Dei: qui in se quidem semper quietus atque incommutabilis permanet, sed tamen laborare se denuntiat, cum duras hominum pravitates portat. Unde et per prophetam dicit: *Laboravi sustinens* (IER. VI, 11). Deus autem apparuit in carne, laboravit ex nostra infirmitate. Quem laborem passionis eius dum increduli viderunt, eum venerari noluerunt. Quomodo enim videbant carne mortalem, indignati sunt credere immortalem esse divinitate. Unde etiam Ieremias ait: *Reddes eis vicem, Domine, iuxta opera manuum suarum: dabis eis scutum cordis laborem suum* (THREN. III, 64, 65). Ne enim praedicationis spicula eorum corda penetrarent, dum passionis eius laborem dedi-

gnati sunt, quasi eundem laborem illius pro scuto tenerunt, ut eo ad se transire eius verba non permitterent, quo cum laborare usque ad mortem viderunt. Quid autem nos nisi nostri capitis, id est, Dei membra sumus? Per linteamina itaque corporis, laborum ligamenta signantur, quae nunc electos omnes, id est, eius membra constringunt. Sudarium ergo quod super caput eius fuerat, eorsum invenitur: quia ipsa Redemptoris nostri passio longe a nostra passione disiuncta est: quoniam ipse sine culpa pertulit, quod nos cum culpa toleramus. Ipse sponte morti succumbere voluit, ad quam nos venimus invit.

3186 Sequitur: *Tunc ergo introivit et ille discipulus, qui venerat prior ad monumentum.* Postquam intravit Petrus, ingressus est et Ioannes. Posterior intravit, qui prior venerat. Notandum, fratres, est quod in fine mundi ad Redemptoris fidem etiam Iudaea colligetur, Paulo attestante qui ait: *Donec plenitudo gentium intraret, et sic omnis Israel salvus fiet* (Rom. xi, 25, 26). Et *vidit et credidit.* Quid, fratres, quid aestimandus est credidisse? Numquid quia Dominus resurrexerat, quem quaerebat? Non utique: quia adhuc tenebrae erant ad monumentum, et subiuncta quoque verba contradicunt, cum dicitur: *Nondum enim sciebant Scripturas, quia oporteret eum a mortuis resurgere.* Quid ergo vidit, et quid credidit? Vidit linteamina posita, et credidit quod mulier dixerat, de monumento Dominum fuisse sublatum. Qua in re divinae dispensationis magnitudo pensanda est: quod discipulorum corda et accenduntur ut quaerant, et differuntur ne inventiant: quatenus infirmitas animi ipso suo moerore cruciata, et purgator ad inveniendum fiat, et tanto validius teneat, cum invenerit, quanto tardius invenerit quod quaerebat.

Haec sub brevitate, fratres charissimi, 3187 de evangelica lectione transcurramus: nunc restat, ut de ipsa tantae solemnitatis nobilitate aliquid loquamur. Hanc enim recte nobilitatem solemnitatis dicam; quia solemnitates ceteras antecedit. Sicut enim in sacro eloquio sancta sanctorum vel Cantica canticorum pro sui magnitudine dicuntur, ita haec festivitas recte dici potest solemnitas solemnitatum. Ex hac quippe solemnitate exemplum nobis resurrectionis datum est, spes coelestis patriae aperta, et facta superni regni iam praesumptibilis gloria. Per hanc electi, qui quamvis in tranquillitatis sinu, tamen apud inferni claustra tenebantur, ad paradisi amoena reducti sunt. Quod ante passionem dixit, in resurrectione sua Dominus implevit: *Si exaltatus fuero, inquit, a terra, omnia traham ad me* (IOANN. xii, 32). Omnia etenim traxit, qui de electis suis apud inferos nullum reliquit. Omnia abstulit, utique electa. Neque etenim infideles quosque et pro suis criminibus aeternis suppliciis deditos, ad veniam Dominus resurgendo reparavit; sed illos ex inferni claustris rapuit, quos suos in fide et actibus recognovit. Unde recte etiam per Osee dicit: *Ero mors tua, o mors; ero morsus tuus, inferne* (OSEE xiii, 14). Id namque quod occidimus, agimus ut penitus non sit. Ex eo etenim quod mordemus, partem abstrahimus partemque relinquimus. Quia ergo in electis suis funditus occidit mortem, mors mortis existit. Quia vero ex inferno partem abstulit, et partem reliquit, non occidit funditus, sed momordit infernum. Ait ergo: *Ero mors tua, o mors.* Ac si aperte dicat: Quia in electis meis te funditus perimo, ero mors tua: ero morsus tuus, inferne, quia sublatis eis, te ex parte transigo. Quae est ergo ista solemnitas, quae inferni claustra destruxit et

ianuas nobis regni coelestis aperuit? Inquiratur subtilius nomen eius. Requiritur egregius praedicator.

3188 Videamus quid de eius aestimatione denuntiet. Ait enim: *Etenim pascha nostrum immolatus est Christus* (I Cor. v, 7). Si ergo pascha Christus, pensandum nobis est quid de pascha lex loquitur: ut indagemus subtilius an de Christo dicta videantur. Moyses quippe ait: *Sument de sanguine agni, ac ponent super utrumque postem, et in superliminaribus domorum in quibus comedent illum: et edent carnes nocte illa assas igni, et azymos panes cum lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed assum tantum igni. Caput cum pedibus eius et intestinis vorabitis, nec remanebit ex eo quidquam usque mane. Si quid residuum fuerit, igne comburetis.* Ubi et additur: *Sic autem comedetis illum. Rens vestros accingetis, et calcamenta habebitis in pedibus vestris, tenentes baculos in manibus, et comedetis festinantes* (EXOD. xii, 7 ss.). Quae videlicet cuncta magnam nobis aedificationem pariunt, si fuerint mystica interpretatione discussa. Quis namque sit sanguis agni, non iam audiendo, sed bibendo didicistis. Qui sanguis super utrumque postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ere cordis hauritur. In utroque etenim poste sanguis agni est positus, quando sacramentum passionis illius cum ore ad redemptionem sumitur, ad imitationem quoque intenta mente cogitatur. Nam qui sic Redemptoris sui sanguinem accipit ut imitari passionem illius necdum velit, in uno poste sanguinem posuit, qui etiam in superliminaribus domorum ponendus est. Quid enim spiritaliter domos, nisi mentes nostras accipimus, in quibus per cogitationem inhabitamus? Cuius domus superliminare est ipsa intentio, quae praeceminet actio-

ni. Qui ergo intentionem cogitationis suae ad imitationem Dominicae passionis dirigit, in superliminari domus agni sanguinem ponit. Vel certe domus nostrae ipsa sunt corpora, in quibus quosque vivimus, habitamus. Et in superliminari domus agni sanguinem ponimus, quia crucem passionis illius in fronte portamus. De quo adhuc agno subditur: *Et edent carnes nocte illa assas igni.* In nocte quippe agnum comedimus, quia in sacramento modo Dominicum corpus accipimus, quando adhuc adinvicem nostras conscientias non videmus. Quae tamen carnes igni assandae sunt: quia nimirum dissolvit ignis carnes, quas aqua coxerit: quas vero ignis sine aqua excoquit, roborat. Carnes itaque agni nostri ignis excoxit, quia eum ipsa vis passionis illius ad resurrectionem valentior reddidit atque ad incorruptionem roboravit. Qui enim ex morte convalluit, videlicet carnes illius ab igne duruerunt. Unde etiam per Psalmistam dicit: *Exaruit velut testa virtus mea* (PSAL. xxi, 16). Quid namque est testa ante ignem, nisi molle lutum? Sed ei ex igne agitur ut solidetur. Virtus ergo humanitatis eius velut testa exaruit, quia ab igne passionis ad virtutem incorruptionis crevit.

3189 Sed sola Redemptoris nostri percepta sacramenta ad veram solemnitatem mentis non sufficiunt, nisi eis quoque et bona opera iungantur. Quid enim prodest corpus et sanguinem illius ore percipere, et ei perversis moribus contraire? Unde bene adhuc ad comedendum subditur: *Et azymos panes cum lactucis agrestibus.* Panes quippe sine fermento comedit, qui recte opera sine corruptione vanae gloriae exercet, qui mandata misericordiae sine admixtione peccati exhibet: ne perverse dripiat, quod quasi recte dispensat. Hoc quoque peccati fermentum bo-

nae suae actioni miscuerant, quibus Prophetae voce per increpationem Dominus dicebat: *Venite ad Bethel et impie agite* (Amos IV, 4). Atque post pauca: *Et sacrificiate de fermentato laudem*. De fermentato namque laudem immolat, qui Deo sacrificium de rapina parat. Lactucae vero agrestes, valde amarae sunt. Carnes ergo agni cum lactucis agrestibus sunt edendae, ut cum corpus Redemptoris accipimus, nos pro peccatis nostris in fletibus affligamus, quatenus ipsa amaritudo poenitentiae abstergat a mentis stomacho peruersae humorem vitae. Ubi et subditur: *Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua*. Ecce iam nos ipsa verba historiae ab intellectu historico repellunt. Numquid, fratres charissimi, israeliticus ille populus in Aegypto constitutus, comedere agnum crudum consueverat, ut ei lex dicat: *Non comedetis ex eo crudum quid?* Ubi et additur: *Nec coctum aqua*. Sed quid aqua, nisi humanam scientiam designat, iuxta hoc quod per Salomonem sub haereticorum voce dicitur: *Aquae furtivae dulciores sunt* (Prov. IX, 17). Quid crudae agni carnes, nisi inconsideratam ac sine reverentia cogitationis relictam illius humanitatem significant? Omne enim quod subtiliter cogitamus, quasi mente coquimus. Sed agni caro nec cruda edenda est, nec aqua cocta: quia Redemptor noster nec purus homo aestimandus est, neque per humanam sapientiam, qualiter incarnari Deus potuit, cogitandus. Omnis enim qui Redemptorem nostrum purum hominem credit, quid iste aliud quam agni carnes crudas comedit, quas videlicet coquere per divinitatis eius intelligentiam noluit? Omnis vero qui incarnationis eius mysteria iuxta humanam sapientiam discutere conatur, carnes agni aqua vult coquere, id est dispensationis eius mysterium per dissolutam

vult scientiam penetrare. Qui ergo Paschalis gaudii solemnitatem celebrare desiderat, agnum nec aqua coquat, nec crudum comodat: ut neque per humanam sapientiam profunditatem illius incarnationis penetrare appetat, neque in eum tamquam in hominem purum credat: sed assas igni carnes comodat, ut dispensari omnia per sancti Spiritus potentiam sciat. De quo adhuc recte subiungitur: *Caput cum pedibus et intestinis vorabitis*: quia Redemptor noster est et o, Deus videlicet ante saecula, et homo in fine saeculorum. Et sicut iam praediximus, fratres, Paulo attestante didicimus, quod *caput Christi Deus est* (I Cor. XI, 3). Caput ergo agni vorare, est divinitatem illius fide percipere. Pedes vero agni vorare, est vestigia humanitatis eius amando et imitando perquirere. Quid vero sunt intestina, nisi verborum illius occulta et mystica mandata? Quae tunc voramus, cum verba vitae cum aviditate sumimus. In quo devoracionis verbo quid aliud quam pigritiae nostrae torpor reprehenditur? Qui eius verba ac mysteria et per nosmetipsos non requirimus, et dicta ab aliis audimus inviti. *Non remanebit ex eo quidquam usque mane*: quia eius dicta magna sunt sollicitudine discutienda, quatenus priusquam dies resurrectionis appareat, in hac praesentis vitae nocte omnia illius mandata intelligendo et operando penetrentur. Sed quia valde difficile est, ut omne sacrum eloquium possit intelligi, et omne eius mysterium penetrari, recte subiungitur: *Si quid autem remanserit, igne comburetis*. Quod ex agno remanet, igne comburimus, quando hoc, quod de mysterio incarnationis eius intelligere et penetrare non possumus, potestati sancti Spiritus humiliter reservamus: ut non superbe quis audeat vel contemneret vel denuntiare quod non intelligit: sed

hoc igni tradit, cum sancto Spiritui reservat.

3190

Quia igitur qualiter edendum sit Pascha cognovimus, nunc a qualibus edenda debeat, agnoscamus. Sequitur: *Sic autem comedetis illum. Renes vestros accingetis*. Quid in renibus, nisi delectatio carnis accipitur? Unde et Psalmista postulat, dicens: *Ure renes meos* (Psalm. XXV, 2). Si enim voluptatem libidinis in renibus esse nesciret, eos uri minime petisset. Unde quia potestas diaboli in humano genere maxime per luxuriam praevaluit, de illo voce Dominica dicitur: *Potestas eius in humbis eius* (Iob XI, 11). Qui ergo Pascha comedit, habere renes accinctos debet: ut qui solemnitate resurrectionis atque incorruptionis agit, corruptioni iam per vitia nulli subiacet, voluptates edomet, carnem a luxuria restringat. Neque enim cognovit quae sit solemnitas incorruptionis, qui adhuc per incontinentiam corruptioni subiacet. Haec quibusdam dura sunt; sed angusta porta est, quae ducit ad vitam. Et habemus iam multa exempla continentium. Unde et bene adhuc subditur: *Calceamenta habebitis in pedibus*. Quid sunt enim pedes nostri, nisi opera? Quid vero calceamenta, nisi pelles mortuorum animalium? Calceamenta autem pedes muniunt. Quae vero sunt mortua animalia, ex quorum pelibus nostri muniuntur pedes, nisi antiqui patres, qui nos ad aeternam patriam praecesserunt? Quorum dum exempla conspiciamus, nostri operis pedes munimus. Calceamenta ergo in pedibus habere, est mortuorum vitam conspiciere, et nostra vestigia a peccati vulnere custodire. *Tenentes baculos in manibus*. Quid lex per baculum nisi pastorem custodiam designat? Et notandum, quod prius praecipitur renes accingere, postmodum baculos tenere: quia illi debent curam pastorem susci-

pere, qui iam in suo corpore sciunt fluxa luxuria edomare: ut cum aliis fortia praedicant, ipsi desiderii mollibus enerviter non succumbant. Bene autem subditur: *Et comedetis festinantes*. Notate, charissimi fratres, notate quod dicitur, *festinantes*. Mandata Dei, mysteria Redemptoris, coelestis patriae gaudia cum festinatione cognoscite, et praecepta vitae cum festinatione implere curate. Quia enim adhuc hodie licet bene agere, scimus: utrum cras liceat, ignoramus. Festinantes ergo Pascha comedite, id est, ad solemnitatem patriae coelestis anhelate. Nemo in huius vitae itinere torpeat, ne in patria locum perdat. Nemo moras ad appetenda studia innectat, sed coepita perficiat, ne minime liceat implere quod inchoat. Si ad amorem Dei pigri non sumus, adiuvat ipse quem amamus, Iesus Christus Dominus noster, qui vivit et regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen.

Varia de Resurrectione Christi.

(EX S. BERNARDINO SENENSIS, VOL. II, SERM. 58)

SECUNDO vero non fuit conveniens, quantum ad nos, quod differretur tantum resurrectio eius: immo necessarium erat nobis, et hoc maxime propter tria, scilicet, ut generaret in nobis, primo fidem, secundo spem, tertio charitatem. Primo quidem ut generaret, et faceret in nobis fidem resurrectionis suae: quia nisi resurgeret, quasi nullus deinceps crederet ipsum esse Deum. Secundo, ut generaret in nobis spem resurrectionis nostrae: ideo Apoc. 1: Rex *primogenitus mortuorum* merito dictus est, ut sicut primus homo in hoc saeculo vixit, et ipse moreretur, et filios suos pingeret mortuos; sic etiam merito Christus dicitur *primogenitus mortuorum*, quando primus in alio saeculo a morte surgens vixit, ut ipse in aeternum viveret, ac filios in aeternum victuros non solum meritis, et gratia generaret, verum etiam nobis firmam spem de resurrectione nostra praestaret. Maximus quoque in sermone de Paschate ait: Est in Christo homine resuscitato uniuscuiusque nostrum caro, sanguis et portio: ubi ergo portio mea regnat, regnare credo me: ubi dominatur sanguis meus,

3191

dominari me sentio: ubi vero glorificatur caro mea, ibi me gloriosum esse cognosco. Et iterum Gregorius super illud xiv *Moralium: Pax, quod redemptor meus vivit*, sic ait: Redemptor noster suscepit mortem, ne mori timeremus: ostendit resurrectionem, ut posse resurgere confidamus. Tertio vero, ut generaret in nobis charitatem: non enim possemus ita allici ad amorem gloriae semperiternae, nisi daretur nobis forma, et exemplar resurrectionis nostrae: unde I Corinthi. xv: *Primiliae Christi*; ecce dignitas in Christo, per quam oportet resurgere; hinc Gloss. ibidem ait: Primus tempore, maximus dignitate, qui prior resurrexit ut fidem faceret, et formam credentibus daret.

DOMINICA IN ALBIS

LECTIO SANCTI EVANGELII SECUNDE IOANNEM.
Ioann. XX, 19-31.

- 18 Illo tempore: Cum sero esset die illo, una sabatorum, et fores essent clausae, ubi erant discipuli congregati propter metum Iudeorum: venit Iesus, et stetit in medio, et dixit eis: Pax vobis.
20 Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus et latus. Gavisus sunt ergo discipuli, viso Domino.
21 Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut misit me Pater, et ego mitto vos.
22 Haec cum dixisset, insufflavit: et dixit eis: Accipite Spiritum sanctum:
23 quorum remisistis peccata, remittuntur eis: et quorum retinueritis, retenta sunt.
24 Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venit Iesus.
25 Dixerunt ergo ei alii discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clavorum, et mittam digitum meum in locum clavorum, et mittam manum meam in latus eius, non credam.
26 Et post dies octo, iterum erant discipuli eius intus, et Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, et stetit in medio, et dixit: Pax vobis.
27 Deinde dicit Thomae: Infer digitum tuum huc, et vide manus meas, et affer manum tuam, et mitte in latus meum: et non esse incredulus, sed fidelis.
28 Respondit Thomas, et dixit ei: Dominus meus, et Deus meus.
29 Dixit ei Iesus: Quia vidisti me, Thoma, credidisti: beati qui non viderunt, et crediderunt.
30 Multa quidem et alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quae non sunt scripta in libro hoc.
31 Haec autem scripta sunt, ut credatis, quia Iesus est Christus Filius Dei: et ut credentes, vitam habeatis in nomine eius.

Homilia S. Gregorii Papae.

HOMILIA XXVI IN EVANGELIA. *Habita ad populum in basilica beati Iovanni, quae dicitur Constantiana, in octavis Paschae.*

PRIMA lectionis huius evangelicae 3199
quaestio animi pulsata, quomodo post resurrectionem corpus Dominicum verum fuit, quod clausis ianuis ad discipulos ingredi potuit. Sed sciendum nobis est, quod divina operatio si ratione comprehenditur, non est admirabilis: nec fides habet meritum, cui humana ratio praebet experimentum. Sed haec ipsa nostri Redemptoris opera, quae ex semetipsis comprehendi nequam possunt, ex alia eius operatione pensanda sunt, ut rebus mirabilibus fidem praebent facta mirabiliora. Illud enim corpus Domini intravit ad discipulos ianuis clausis, quod videlicet ad humanos oculos per nativitatem suam clauso exiit utero Virginis. Quid ergo mirum, si clausis ianuis post resurrectionem suam in aeternum iam victurus intravit, qui moriturus veniens non aperto utero Virginis exivit? Sed quia ad illud corpus, quod videri poterat, fides intuentium dubitabat, ostendit eis protinus manus et latus: palpandam carnem praebuit, quam clausis ianuis introduxit. Qua in re duo mira et iuxta humanam rationem sibi valde contraria ostendit: dum post resurrectionem suam corpus suum et incorruptibile, et tamen palpabile demonstravit. Nam et corrupti necesse est quod palpatur: et palpari non potest quod non corruptitur. Sed miro modo atque inaestimabili Redemptor noster et incorruptibile post resurrectionem, et palpabile corpus exhibuit: ut monstrando incorruptibile, invitaret ad praemium; et praebendo palpabile, firmaret ad fidem. Et incorruptibilem se ergo et palpabilem demonstravit, ut profecto esse post resurrectionem osten-

deret corpus suum et eiusdem naturae et alterius gloriae.

3193 Dixit eis: Pax vobis. Sicut misit me Pater, et ego mitto vos. Id est, sicut misit me Pater Deus Deum, et ego mitto vos homo homines. Pater Filium misit, qui hunc pro redemptione generis humani incarnari constituit. Quem videlicet in mundum venire ad passionem voluit: sed tamen amavit Filium, quem ad passionem misit. Electos vero apostolos Dominus non ad mundi gaudia, sed, sicut ipse missus est, ad passiones in mundum mittit. Quia ergo et Filius amatur a Patre, et tamen ad passionem mittitur: ita et discipuli a Domino amantur, qui tamen ad passionem mittuntur in mundum. Itaque dicitur: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*: id est, ea vos charitate diligo, cum inter scandala persecutorum mitto, qua me charitate Pater diligit, quem venire ad tolerandas passiones fecit. Quamvis mitti etiam iuxta naturam divinitatis possit intelligi. Eo enim ipso a Patre Filius mitti dicitur, quo a Patre generatur. Nam sanctum quoque Spiritum, qui cum sit coequalis Patri et Filio, non tamen incarnatus est, idem se Filius mittere perhibet, dicens: *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre* (IOANN. XV, 26). Si enim mitti solummodo incarnari deberet intelligi, sanctus proculdubio Spiritus nullo modo diceretur mitti, qui nequam incarnatus est. Sed eius missio ipsa processio est, qua de Patre procedit et Filio. Sicut itaque Spiritus mitti dicitur qua procedit; ita et Filius non incongrue mitti dicitur qua generatur.

3194 Haec autem cum dixisset, insufflavit, et dixit eis: Accipite Spiritum sanctum. Quaecundum nobis est, quid est quod Spiritum sanctum Dominus noster et semel dedit in terra consistens, et semel

coelo praesidens? Neque enim alio in loco datus Spiritus sanctus aperte monstratur nisi, nunc cum per insufflationem percipitur, et postmodum cum de coelo veniens in linguis variis demonstratur. Cur ergo prius in terra discipulis datur, postmodum de coelo mittitur, nisi quod duo sunt praecepta charitatis, dilectio videlicet Dei et dilectio proximi? In terra datur Spiritus, ut diligatur proximus, e coelo datur Spiritus ut diligatur Deus. Sicut ergo una est charitas et duo praecepta: ita unus Spiritus et duo data. Prius a consistente Domino in terra, postmodum e coelo: quia in proximi amore dicitur, qualiter perveniri debeat ad amorem Dei. Unde et idem Ioannes dicit: *Qui non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere?* (I IOANN. IV, 20). Et ante quidem discipulorum mentibus idem Spiritus sanctus inerat ad fidem, sed tamen manifesta datione non nisi post resurrectionem datus est. Unde et scriptum est: *Nondum erat spiritus datus, quia Iesus nondum fuerat glorificatus* (IOANN. VII, 39). Unde etiam per Moysen dicitur: *Suxerunt mel de petra, et oleum de firma petra* (DEUT. XXXII, 13). Neque enim quidquam tale iuxta historiam legitur, si tota Testamenti veteris series recensatur. Nusquam de petra mel, nusquam oleum ille populus suxit. Sed quia iuxta Pauli vocem: *Petra erat Christus* (I COR. X, 4), mel de petra suxerunt, qui eiusdem Redemptoris nostri facta et miracula viderunt. Oleum vero de firma petra suxerunt, quia effusione sancti Spiritus post resurrectionem eius ungi meruerunt. Quasi ergo infirma petra mel dedit, quando adhuc mortalis Dominus miraculorum suorum dulcedinem discipulis ostendit. Sed firma petra oleum fudit; quia post resurrectionem suam factus iam impassibilis, per